

30.

Środki masowego przekazu nośnikami wartości

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój intelektualny

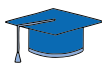
1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poszukiwanie prawdy

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Osiągnięcie sprawności umiejętnego korzystania z szerokiego dostępu do informacji w zależności od swoich potrzeb

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Dotarcie do prawdy wymaga niekiedy czasu i wysiłku, przynosi jednak radość z odkrywania.

- Różne źródła oraz mnogość stanowisk w prezentowaniu danej informacji może prowadzić do zamętu, a nawet do zwątpienia w istnienie obiektywnej rzeczywistości i prawdy.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Człowiek nieświadomy technik i sposobów manipulacji medialnej, często bez swojej woli, ulega negatywnym wpływom narzuconym przez media.
- Internet może być źródłem informacji i wiedzy na każdy temat, nie może jednak być jedynym sposobem weryfikacji prawdy.
- Istnieje wiele ciekawych i wiarygodnych witryn internetowych, np.: przekazujących ogólnoludzkie wartości, mających charakter chrześcijański, za pośrednictwem których można nawiązywać kontakty, a nawet przyjaźnie z rówieśnikami.

Zasady

- Treści przekazane poprzez środki masowego przekazu, które wywołują mój niepokój bądź wątpliwości, staram się konfrontować z zaufanymi źródłami informacji.
- Nie traktuję każdej nowinki medialnej jako miarodajnego źródła prawdy.
- Mam świadomość, że Internet czy telewizja nie stanowią wartości samej w sobie. Korzystam z nich nie dla zabicia czasu, ale służą mi do zdobywania wiedzy i nowych umiejętności.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Informacja, wiedza, wszelkie treści dostępne w środkach masowego przekazu nie zastąpią indywidualnego dochodzenia do wiedzy i prawdy.
- Łatwość dostępu do informacji i atrakcyjna forma przekazu medialnego, winny być traktowane jako pomoc i dopełnienie edukacji.
- Wiele programów telewizyjnych posiada oznaczenia informujące o grupie wiekowej, dla której są dedykowane.

Zasady

- Dbam o poziom intelektualny mojej rodziny: zaopatruję domową bibliotekę w dobre lektury, proponuję dzieciom dobrą prasę, dyskutuję na poruszone w nich tematy.
- Staram się, by telewizor i komputer nie był centralnym miejscem w życiu rodzinnym, szukam alternatywnych sposobów kontaktu i form tworzenia więzi rodzinnych (spacer, rozmowa, gry, czytanie na głos, recytacja wierszy itp.).
- Dzielę się z dziećmi wrażeniami lub informacjami płynącymi z mediów.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Telewizja i Internet powinny być wykorzystywane jako pomoce edukacyjne.
- Szkoła powinna zapewnić uczniom dostęp do źródeł informacji.
- Ustawiczne doksztalcanie się nauczyciela nie może opierać się wyłącznie na informacjach telewizyjnych lub internetowych.

Zasady

- Uczę młodych ludzi twórczego i krytycznego odbioru informacji medialnych.
- Techniki i sposoby manipulacji powinny stać się przedmiotem lekcji wychowawczej.
- Skłaniam uczniów do szukania rzetelnych źródeł danej informacji oraz przestrzegam przed naiwnym powtarzaniem nowinek czy wszechobecnych w dzisiejszej kulturze fake newsów.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie dzielą się na kilka grup. Każda z nich ma za zadanie wybrać jedno z proponowanych źródeł informacji (książka, prasa, Internet, telewizja), na jego podstawie będzie starała się opracować wybrane zagadnienie. Wszystkie grupy opracowują ten sam temat. Po prezentacji, uczniowie wspólnie porównują wartość informacji w konkretnym źródle i dzielą się refleksjami z przeprowadzonego eksperymentu.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Czerpiąc wiadomości z książek, prasy i mass mediów, uczniowie wzbogacają wiedzę, rozbudzają zainteresowania wydarzeniami na świecie. Mass media uzupełniają informację o obraz. Dzięki temu młodzi ludzie mogą dokonywać interesujących odkryć, poznawać rzeczy unikatowe i niedostępne bez tego środka przekazu, wreszcie mogą poznawać ciekawe miejsca, zabytki kultury itd.

1.10. ZAGROŻENIA

Istnieje realne zagrożenie wyparcia tradycyjnych środków przekazu, książka czy prasa przez błyskawiczny i atrakcyjny przekaz medialny. Media, łącząc słowo mówione z obrazem, stwarzają złudzenie wyczerpującej informacji. Jednak bez poznania jej kontekstu, okoliczności lub innych stanowisk informacja może być zdeformowana i niepełna. Odejście od zwyczaju czytania książek na rzecz obrazu medialnego zubaża język i wyobraźnię młodego człowieka. Czytanie książek natomiast ma walor wychowawczy i edukacyjny. Upolitycznienie, zjawisko komercjalizacji, prowadzą do zniekształcenia informacji. Sposób jej prezentacji dokonuje się bowiem zgodnie z zasadą nieautonomicznej oceny faktów.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Skoro zgadzamy się na to, by dziecko miało dostęp do Internetu czy telewizji, musimy ustalić z nim zasady, które zapewnią mu bezpieczeństwo. To konieczne, by chronić je przed kontaktem z nieodpowiednimi treściami. Zasady muszą być dostosowane do wieku dziecka.

Najmłodsze dzieci powinny korzystać jedynie z pozytywnych i bezpiecznych treści wskazanych przez rodziców. Z czasem warto brać pod uwagę propozycje nowych programów czy stron internetowych spośród wskazywanych przez dzieci, każdorazowo je weryfikując. Po wprowadzeniu takiej zasady warto porozmawiać z dzieckiem na temat nieodpowiednich treści online – w sposób adekwatny do jego wieku należy je poinformować, że w sieci można trafić na materiały prezentujące seks, przemoc, wulgaryzmy. Trzeba zaznaczyć, że nie są to treści przeznaczone dla dzieci i że oczekujemy, iż dziecko nas poinformuje w razie kontaktu z nimi.

Czas korzystania z telewizji czy Internetu powinien być ograniczony. Zaleca się, by dzieci w wieku wczesnoszkolnym nie korzystały z urządzeń ekranowych dłużej niż dwie godziny dziennie. Dobrym pomysłem jest ustalenie dnia lub dni, np. weekendu, bez Internetu. Należy umówić się z dzieckiem, że za każdym razem, kiedy trafi na nieodpowiednie treści lub cokolwiek innego zaniepokoi je w sieci, natychmiast nas o tym poinformuje.

Kiedy dziecko zgłasza kontakt z nieodpowiednimi treściami, warto rozpoznać, co się wydarzyło, pochwalić je za poinformowanie o takim zdarzeniu. Jeżeli dziecko jest zaniepokojone, trzeba wytłumaczyć mu sytuację, zastanowić się, jak zmniejszyć prawdopodobieństwo podobnych okoliczności w przyszłości.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Grzegorz Kasdepke – urodzony 4 maja 1972 roku w Białymstoku, uznany jednym z najbardziej poczytnych współczesnych pisarzy dla dzieci i młodzieży.

Autor książek takich jak: *Miasteczko misiów*, *Wakacje potworka*, *Najpiękniejsze mity dla dzieci*, *Przyjaciele*, *Różga*, *Z piaskownicy w świat* czy też *Kuba i Buba*, *czyli awantura do kwadratu*. Opowiadania pisarza publikowane są w licznych czasopismach dziecięcych i młodzieżowych np. w „Ciuchci” czy „Komiksowie”. Jego twórczość doceniana jest nie tylko przez dzieci i rodziców, ale także przez pedagogów i autorów podręczników. Poza pisaniem utworów dla dzieci, pisze scenariusze do słuchowisk radiowych oraz programów telewizyjnych i seriali.

Przytoczona poniżej historyjka, pochodząca z książki pt. *Co to znaczy... 101 zabawnych historyjek, które pozwolą zrozumieć znaczenie niektórych powiedzeń* wyjaśnia dzieciom, co kryje się pod pojęciem „kaczka dziennikarska”. Przy tej okazji możemy poruszyć z dziećmi temat przekłamań, jakie mogą wystąpić w przekazie medialnym, a nie są prostowane.

Czasami po lekcjach Bartuś idzie odwiedzić wujka Grzeška. Wujek Grzesiek to ulubiony wujek Bartusia – zawsze ma świetny humor, a podczas rodzinnych obiadków to właśnie jemu, a nie Bartusiowi, wszyscy powtarzają, że powinien spoważnieć. Redakcja gazety, w której pracuje, znajduje się tuż przy szkole Bartusia. – Chcesz zobaczyć kaczkę dziennikarską? – wrzasnął

G. Kasdepke, *Co to znaczy... 101 zabawnych historyjek, które pozwolą zrozumieć znaczenie niektórych powiedzeń*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2018, s. 30-31.

wujek, ledwo ujrzał Bartusia. Bartuś chciał. Wujek wpełzł między biurka, a po chwili wyszedł stamtąd z gazetą w ręku. – Masz – powiedział, podając Bartusiowi gazetę. – Musisz ją sam znaleźć... Bartuś spojrzał na wujka ze zdziwieniem. Potem ostrożnie zaczął przewracać kartki – może dziennikarskie kaczki są maciupcie?... Niczego jednak nie znalazł. – No tutaj! – zirytował się wujek, pokazując jakiś tekst na stronie. – Sam to napisałem!... – To jest kaczka? – Bartuś był wyraźnie zdziwiony. – A czego się spodziewałeś? – Wujek Grzesiek popatrzył na niego z rozbawieniem. – Tak nazywamy zmyślane, przeważnie zabawne wiadomości... To takie psikusy robione czytelnikom, rozumiesz?... Później zawsze wyjaśniamy, że to był tylko żart... Bartuś uśmiechnął się krzywo. Ten wujek jest naprawdę niepoważny.

Rozmawiając na temat tej lektury możemy zapytać dzieci czy znają pojęcie fake news. Warto uwrażliwić je na obecność w świecie mass mediów treści niesprawdzonych lub celowo zmyślonych, zachęcając je jednocześnie do krytycznego odbioru, otrzymywanego przekazu i każdorazowej próby oceny ich wiarygodności.

Dzieci od najmłodszych lat powinny mieć świadomość, że niektóre treści celowo są zmanipulowane dla wywołania konkretnych reakcji u odbiorców i że zazwyczaj nie przyswiecają temu szlachetne cele.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Wiadomo, że środki przekazu społecznego oddziałują na psychikę odbiorców tak pod względem uczuciowym i intelektualnym, jak moralnym, a nawet religijnym, zwłaszcza młodych. Mogą zatem mieć dobroczynny wpływ na życie i zwyczaje rodzin oraz na wychowanie dzieci, lecz jednocześnie kryją zasadzki i niebezpieczeństwa, których nie należy lekceważyć, i mogą stać się nośnikami – czasem, zręcznie i systematycznie wmanewrowanymi, co niestety zdarza się w różnych krajach świata – ideologii rozkładających i zniekształcających poglądy na życie, rodzinę, religię, moralność, nieszanujących prawdziwej godności i przeznaczenia człowieka.

FC 76.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Słyszeliście również, że powiedziano przodkom: Nie będziesz fałszywie przysięgał, lecz dotrzymasz Panu swej przysięgi. A Ja wam powiadam: Wcale nie przysięgajcie – ani na niebo, bo jest tronem Boga; ani na ziemię, bo jest podnóżkiem stóp Jego; ani na Jerozolimę, bo jest miastem wielkiego Króla. Ani na swoją głowę nie przysięgaj, bo nawet jednego włosa nie możesz uczynić białym albo czarnym. Niech wasza mowa będzie: tak, tak; nie, nie. A co nadto jest, od Złego pochodzi.

Mt 5,33-37;
por. J 4,16-19; Ef 4,25.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Już z tytułu wykonywanego zawodu osoby odpowiedzialne za prasę mają obowiązek przy rozpowszechnianiu informacji służyć prawdzie i nie obrażać miłości. Powinny starać się, by szanować z równą troską istotę faktów i granice krytycznego osądu wobec osób. Nie powinny uciekać się do oszczerstw.

KKK 2497;
por. 2489; 2493.

IV. LITERATURA

- Bauer Z., Chudziński E., *Dziennikarstwo i świat mediów*, wyd. Universitas, Kraków 2012.
- Chrapek J., *10 przykazań dla dziennikarzy*, „Biuletyn Informacyjny KAI” 1999, nr 41, s. 6-7.
- Kasdepke G., *Co to znaczy... 101 zabawnych historyjek, które pozwolą zrozumieć znaczenie niektórych powiedzeń*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2018.
- Jan Paweł II, *Adh. Familiaris consortio*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 2, *Adhortacje*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 69-132.
- Kłoskowska A., *Kultura masowa. Krytyka i obrona*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.

Prasa, radio, telewizja, film w nauczaniu Kościoła. Antologia tekstów źródłowych, wybór i oprac. K. Klauza, wyd. Katolickie Stowarzyszenie Dziennikarzy, Warszawa 1992.

Sareło Z., *Media w służbie osoby. Etyka społecznego komunikowania się*, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2000.

Zwoliński A., *Obraz w relacjach społecznych*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2004.

Zwoliński A., *Słowo w relacjach społecznych*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2003.

